

Қазақстан Республикасында міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру (МӘМС) енгізу мәселелері бойынша тезистер

Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру дегеніміз не?

Ол халықтың денсаулық сақтау саласында әлеуметтік қорғаудың бір түрі болып табылады. МӘМС Қазақстанның барлық сақтандырылған азаматтарына жынысына, жасына, әлеуметтік жағдайына, тұрғылықты жеріне және табысына қарамастан медициналық және дәрілік көмекке тең қолжетімділік жасауға кепілдік береді.

Міндетті медициналық сақтандыру жүйесі қалай жұмыс жасайды?

МӘМС мемлекет, жұмыс беруші және әр адамның бірлескен жауапкершілігіне негізделген. Мемлекеттік экономикалық тұрғыдан енжар халық (төменде тізімі) үшін жарналар төлейтін болады. Жұмыс берушілер - қызметкерлер үшін. Қызметкерлер және салық органдарында тіркелген өзін-өзі жұмыспен қамтыған азаматтар - өздері үшін. Осылайша, қаржы ресурстарын тиімді бөлу қағидаты әрекет етеді – «бүгін сіз өзгелерге көмектессеңіз - ертең сізге көмектеседі» деген бірлескен міндеттеменің негізінде мұқтаждығы аз жандардан мұқтаж адамдарға көмек жасалады.

МӘМС іске асырудың нысандары мен артықшылықтары:

- Әр түрлі табыс деңгейі бар адамдарға сапалы медициналық көмекке тең қол жеткізуін қамтамасыз ету үшін қаржы ағындарын қайта бөлу қажеттілігі. Шығыс Еуропа, Жапония, Корея Көптеген елдер осындай үлгісін таңдады;

- Өз денсаулығын нығайту арқылы және халықтың денсаулығының ауыртпалығын бөлу арқылы әлеуметтік ынтымақтастыққа қол жеткізу;

- Азаматтардың жеке (қалта) шығыстарды азайту арқылы денсаулық сақтаудың жалпы құнын арттыру мүмкіндігі. Дүниежүзілік банктің мәліметтері бойынша, қазіргі уақытта Қазақстанда азаматтардың медицинаға жұмсайтын жеке шығындары 35% -дан асады, ал бұл ЭЫДҰ елдерінде - 20% деңгейінде. Мұндай үлкен алшақтық Қазақстан отбасы әл-ауқатын арттыруға қауіп төндіреді;

- Сақтандыру мәдениетін арттыру арқылы, денсаулық сақтауға жұмсалатын салық салу және бөлудің айқындығы айтарлықтай жетілдірілетін болады, сонымен қатар бейресми төлемдер өзектілігін кеми түспек;

- А медициналық көмектің бірыңғай пакеті және еліміздің әрбір тұрғыны үшін тең қол жетімді болуі;

- медициналық қызмет көрсету сапасын жақсарту үшін, медициналық ұйымдардың арасында жоғары құзыреттілік және бәсекеге қабілеттілікті жасау үшін, жаңа технологиялар мен оқыту енгізуді көздейтін жағдай жасау;

- Әкімшілік шығындарды қысқарту арқылы денсаулық сақтау жүйесінің жоғары тиімділігін арттыру. Жеткізушілерден заттарды және медициналық көмекті сатып алуды аймақтар бойынша бөлу үшін бірыңғай ереже жасау.

МӘМС жүйесінің негізгі қағиалары:

- Әмбебаптылық;
- Әлеуметтік әділдік;
- Ынтымақтастық.

МӘМС қандай халықаралық тәжірибесі бар?

Аралас сақтандыру моделін әлемнің 30 елі таңдаған (Германия, Франция, Жапония, Корея, Шығыс Еуропа)

Мысалы Чех Республикасында денсаулық сақтау шығындарының 80%-н медициналық сақтандыру жарналары

арқылы қамтамасыз етіледі, Францияда - 75%, Эстонияда - 72%, Германия - 66%, және т.б.

Германияда МӘМС үшін жұмыс берушінің салымдары 7,3% - ды құрайды жұмысшылардың жарналары - 8,2%, тиісінше Словакия 10% және 4%, Литвада 3% және 6%.

Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорына (ӘМСҚ) жарналарды кім төлейді?

МӘМС жүйесінің қаражаты жұмыс берушілердің, қызметкерлердің, азаматтар өздері және халықтың әлеуметтік қорғалмаған топтарына және жұмыссыздар үшін мемлекеттік бюджеттен төлемдері арқылы сақтандыруға арналған жарналардың қаражатынан құралады.

Мәселен, 2017 жылғы 1 қаңтарынан бастап қолданыстағы заңға сәйкес мемлекет халықтың әлеуметтік тұрғыдан осал топтарына - 4%, 2018 жылы- 5%, 2023 жылы- 6%, 2024 жылы - 7% дейін төлейтін болады.

Заңда қарастырылған түзетулер бойынша 2018 жылғы 1 қаңтарынан бастап мемлекет халықтың әлеуметтік әлсіз топтары үшін - 3,75% 2018 жылдан бастап - 4%, 2023 жылдан бастап- 6% жасау ұсынылады

Қызметкерлері үшін жұмыс берушінің салымдарын 2020 жылға дейін 5%-ға жеткізу үшін, 2017 жылдың 1 қаңтарынан бастап 2% төлейтін болады..

Заңда қарастырылған түзетулер бойынша: қызметкерлері үшін жұмыс берушілердің төлем үлесі 2022 жылға дейін 3% - га жеткізу үшін 2017 жылдың 1 шілдесіен бастап 1% құрауы мүмкін.

Дара кәсіпкерлердің, жеке нотариустардың, жеке сот орындаушыларының, адвокаттардың, кәсіпқой медиаторлардың, азаматтық-құқықтық сипаттағы шарттар бойынша табыстар алатын жеке тұлғалардың жарналары 2017 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 2%, 2018

жылдың 1 қаңтарынан - 3%, 2019 жылдың 1 қаңтарынан - 5%, 2020 жылдың 1 қаңтарынан 7% құрайды.

Заңда қарастырылған түзетулер бойынша: Дара кәсіпкерлердің, жеке нотариустардың, жеке сот орындаушыларының, адвокаттардың, кәсіпқой медиаторлардың, азаматтық-құқықтық сипаттағы шарттар бойынша табыстар алатын жеке тұлғалардың жарналары 2017 жылдың 1 қаңтарынан бастап - 5% жасау ұсынылады.

Сонымен қатар, МӘМС бойынша салымшылардың тізімін мынадай санаттардағы адамдармен толықтыру ұсынылады:

► Қазақстан Республикасында аккредиттелген, шет мемлекеттердің дипломатиялық және оларға теңестірілген өкілдіктерде, шет мемлекеттердің консулдық мекемелерінде **ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН АДАМДАРМЕН;**

► халықаралық және қоғамдық ұйымдарда, шетелдік және қазақстандық үкіметтік емес қоғамдық ұйымдар мен қорларда (халықаралық шарттарға сәйкес салық агенттері емес) **ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН АДАМДАРМЕН;**

Олар 2017 жылдың 1 шілдесінен бастап есептелген **ТАБЫСЫНАН 5% төлейді.**

► **ЕНЖАР ХАЛЫҚ - ӨЗГЕ ТҰЛҒАЛАР, СОНЫҢ ІШІНДЕ «ХАЛЫҚТЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ТУРАЛЫ» ҚР ЗАҢЫНДА БЕКІТІЛГЕН РЕСПУБЛИКАСЫ ӨЗІН-ӨЗІ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУШЫЛАР;**

► **Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде тұрақты тұруға кеткендерді қоспағанда, ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНАН ТЫСҚАРЫ ЖЕРЛЕРДЕ КЕТКЕН АЗАМАТТАР.**

Олар 2018 жылдың 1 қаңтарынан бастап ең төменгі жалақы мөлшерінен 5% төлейді.

Мемлекет ӘМСҚ кім үшін жарна төлейді?

«Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру туралы» Заңның 28-бабының 4-тармағына сәйкес, мемлекет азаматтардың 12 санаттары үшін МӘМК жарна төлейді:

1) балалар;

2) «Алтын алқа», «Күміс алқа» табыс етілген немесе «Ардақты ана» атағын алған, сонымен қатар, I және II дәрежелі «Ана даңқы» ордендерімен марапатталған көп балалы аналар;

3) Ұлы Отан соғысының қатысушылары мен мүгедектері;

4) мүгедектер;

5) жұмыссыз ретінде тіркелген тұлғалар;

6) интернаттық мекемелерде оқитын және тәрбие алушы адамдар;

7) орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі, жоғары білім және резидентура түріндегі жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарында күндізгі оқу бөлімінде оқитын адамдар;

8) бала (балалар) туу бойынша, бала асырап алу, жаңа туған баланы (балаларды) (бала асырап алу), үш жасқа дейінгі бала күтімі бойынша (балаларды)) демалыстағы адамдар

9) жұмыс жасамйтын жүкті әйелдер, сондай-ақ баланы іс жүзінде тәрбиелеп отыған жұмыссыздар (үш жасқа дейінгі);

10) зейнеткерлер;

11) соттың үкімі бойынша қылмыстық-атқару (пенитенциарлық) жүйесінің (ең төменгі қауіпсіздік ұйымдарын қоспағанда) мекемелерінде жазасын өтеп отырған адамдар;

12) уақытша ұстау изоляторларында мен уақытша ұстау изоляторларында ұсталатын адамдармен.

Бұл жағдайда арнайы мемлекеттік органдардың, әскери, қызметкерлер, құқық қорғау органдарының қызметкерлері жарналар төлеуден босатылады, бірақ олар жеке желі мекемелерінде медициналық көмек алуды жалғастырады.

Заңда қарастырылған түзетулер бойынша: мемлекет жарналарын төлейтін адамдардың санаттарының тізбесін кеңейтуді ұсынылады:

- ▶ *18 жасқа дейінгі мүгедек бала күтіміне айналысатын жұмыссыз тұлғалармен;*
- ▶ *жұмыссыздар оралмандармен (Тіркелген күннен бастап 1 жыл ішінде)*
- ▶ *Қазақстан Республикасының аумағында тұрақты тұратын шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдармен (Заңның 26-бабының 1-тармағында көзделген адамдардың санаттары үшін: балалар, зейнеткерлер, мүгедектер, студенттер, т.б.).*

Сақтандыру қаражаттары қайда жіберіледі?

МӘМС қатысушыларының барлық қаражаттары әлеуметтік медициналық сақтандыру қорының (ӘМСҚ) жинақталатын болады. Қор қол қойылған келісім-шарттың шарттарына сәйкес медициналық қызметтер жеткізушілерге төлемдер жасайды. ӘМСҚ мүшелері жеке табысына және қордағы жинағының көлеміне қарамастан, тең қызметке қол жеткізеді. Азаматтар мен денсаулық сақтау ұйымдары қызметтер қорының сапасы мен толықтығы туралы шағымдар жібере алады.

ӘМСҚ негізгі функциялары

Қоры МӘМС тегін медициналық көмектің (МҚТКК) кепілдік берілген көлеміне және стратегиялық сатып алу бойынша қаржылық есеп ретінде әрекет етеді.

«Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес азаматтар үшін медициналық қызметтердің пакеттерін 2 түрі берілетін болады:

Бірінші - базалық пакеті республикалық бюджеттен қаржыландырылатын, медициналық көмектің мемлекеттік-кепілдік берілген көлемі. Бұл пакет Қазақстанның барлық азаматтарына қол жетімді болады. Ол мыналарды қамтиды: жедел жәрдем және санитариялық авиация, әлеуметтік мәні бар және төтенше жағдайда ауруларға медициналық көмек, профилактикалық егулер.

Өзін-өзі өнімсіз жұмыспен қамтамасыз етуші адамдарға 2020 жылға дейінгі республикалық бюджет есебінен амбулаториялық дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету амбулаториялық көмекті көрсетіледі.

Екінші - жаңадан құрылған медициналық сақтандыру қорынан көзделген сақтандыру пакеті. Ол мыналарды қамтиды: амбулаториялық-емханалық көмек, (әлеуметтік мәні бар аурулар қоспағанда) стационарлық медициналық көмек, (әлеуметтік мәні бар аурулар қоспағанда) стационарлық медициналық көмек, қалпына келтіру емдеу және медициналық оңалту, паллиативті көмекті және мейірбикелік күтімді, жоғары технологиялық көмек.

МӘМС шеңберінде қандай қандай қызметтерді сақтандыру пакеті қарастырылған?

- Сақтандырылған азаматтарға амбулаториялық дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету Амбулаториялық-емханалық көмек;

- Стационарлық медициналық көмек көрсету;

- Жоғары технологиялық медициналық қызметтер;

Стационарлық медициналық көмек көрсету;

- Ұзақ мерзімді медбикелік көмек;

- Дәрі-дәрмектер.

Айта кететін жайт, ӘМСҚ табысы артуына есебінен халық үшін қолжетімді көмек пакеті өсетін болады.

Қандай қызметтер ТМККК шеңберінде ұсынылатын болады?

әлеуметтік мәні бар аурулардың емдеу (туберкулез, психикалық ауру, және т.б.);

- шұғыл медициналық көмек;
- Санитарлық авиациялық;
- Вакцинация.

Бұл сақтандыру бар-жоғына қарамастан, барлық негізгі қызметтер жиынтығы болып табылады.

МАҢЫЗДЫ! Мемлекет кез келген модель үшін де халықтың әлеуметтік осал топтарына медициналық қызмет көрсету үшін жауапты болып табылады

МӘМС қорына қатысты мемлекет қандай кепілдіктер береді?

Мемлекеттік МӘМС қорын түсетін қаражатты қаржылық тұрақтылығын және тұтастығын қамтамасыз етеді. Оның активтерін қаржы құралдарына орналастыруды тек қана Үкімет айқындайды және Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі басқарылатын ретпен жүзеге асырылады. Қоры олардың табысы сәйкес қатаң өз міндеттемелерін тудырады, сондай-ақ, МӘМҚ күтпеген шығыстар резервтерді қалыптастыру қарастырылған.

МӘМС жүйесінде сақтандырылғандар үшін қандай денсаулық сақтау мекемелері қызмет көрсетеді?

ӘМСҚ шарт жасасқан ұйымдарда. Бұл келісім-шарт мемлекеттік және жеке мекемелермен жасалатын болады. Қорымедициналық қызметтер провайдерлерінің қатаң таңдауын жүзеге асырады. Барлық жеткізушілер үшін бірыңғай іріктеу өлшемдері болады. Белгіленген талаптарға сай келетіндер ғана, сақтандырылған көмек көрсетеді. Осылайша, Қор өз мүшелеріне

жеке немесе мемлекеттік медициналық ұйымда өтуіне таңдау ұсынады.

Медициналық сақтандыру болуын қалай анықтайды?

Адамда медициналық сақтандыру бар екендігін білу үшін, медициналық мекеме қызметкерлері бір электрондық деректер базасына оның ЖСН енгізсе жеткілікті. Жарналар жасалған болса, сақтандыруыбар адам медициналық ұйымда көзделген қызметтердің барлық спектрін пайдалануға құқығы бар. Егер жоқ болса, оған кепілді медициналық көмек көрсетілетін болады және басқа да шығындар аясында көмек үшін ол өзі төлейтін болады.

Табысы төмен немесе ешқандай табысы жоқ өзін-өзі жұмыспен қамтитын ауыл тұрғындары қадайша қор мүшесі бола алады?

Жұмыс болмаған жағдайда, жұмыспен қамту органдарында тіркелген және жұмыссыз мәртебесін алуы тиіс.

Жеке кәсіпкерлер жергілікті салық органдарына тіркелу керек.

Ең төменгі жалақыдан 2% мөлшерінде ай сайын, екінші деңгейдегі банктер арқылы жарналар төлеуді жүзеге асыру қажет.

Заңда көрсетілген түзетулерге сәйкес: енжар халықтың екінші деңгейдегі банктер арқылы 1 ең төмен жалақы мөлшерінен 5% төлеуі ұсынылады.

МӘМС енгізудің медициналық қызметкерлерге қандай пайдасы бар?

Бұл тұрақты табыс өсу перспективасымен қаржыландыру, барлық бизнес-процестерді басқарудағы автономия, қағазбен артық жұмыстан құтылу. МӘМС шарттары аясында науқастар үшін бәсекелестік артады, бұл жалақысының көтерілуіне және еңбек жағдайларын жақсаруына мотивация болып табылады.

МӘМС енгізу жалпы тәжірибелік дәрігерлердің 1 участкағы жүктемесін 2000 адамнан біртіндеп 1500 адамға дейін азаюын жоспарлап отыр, экономикадағы орташа жалақы салыстырғанда

денсаулық сақтау қызметкерлерінің жалақысын кезең-кезеңмен арттыруды көздейді.

МӘМС енгізуден күтілетін нәтижелері қандай?

МӘМС енгізуден халық үшін күтілетін нәтижелер: сапалы медициналық көмекке қол жетімділігі, денсаулық сақтау жүйесі, халықтың сұранысына сай болады, қоғамдық денсаулық сақтау жақсарту және өмір сүру ұзақтығы арттыру, амбулаториялық деңгейде дәрімен қамтамасыз пакетін кеңейту.